

Izšla vsak četrtek in velja s poštnino vred ali v Mariboru s pošiljajem na dom za celo leto 32 D, pol leta 16 D, četrt leta 8 D. Izven Jugoslavije 56 D. Naročnina se pošlje na upravnništvo »Slov. Gospodarja« v Mariboru, Koroška cesta 5. List se dopušlja do odpovedi. Naročnina se plačuje vnaprej. — Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravištvu sprejemajo naročnine, inserate in reklamacije.

Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezapriete reklamacije so poštne proste.

Čekovni račun poštne urada Ljubljana 10.603. Telefon interurb. št. 113.

26. številka.

MARIBOR dne 11. junija 1925.

59. letnik.

Romanje Slovencev v Rim.

Sveto leto je iz Rima napravilo veliko zbirališče vseh narodov. Rim je in ostane središče katoliške cerkve. Nikdar pa to ne pride do takega zunanega očividnega in učinkovitega izraza, kakor ob svetem letu. To je starodavna ustanova, po svoji sedanji ureditvi stara preko 600 let. Njen namen je podkrepitev vere v Kristusa in njegovo cerkev, koje vidni poglavar je rimski papež, vzbuditev duha pokore in trdnega sklepa življenja po katoliških principih.

Poziv sedanjega sv. Očeta, papeža Pija XI., na proslavo svetega leta je našel odmev po celim svetom. Romanji so prišli ter še bodo prišli iz vseh delov sveta. Ni eden iz med svetovnih delov ni izvzel, vsak je poslal svoje zastopnike ali pa napovedal njihov prihod. Katolištvo, to je: vesoljnost naše cerkve, je redkokdaj prišla do take sijajnega izraza, kakor v letošnjem svetem letu.

Med narodi, ki so letošnje leto pohiteli v Rim, da se poklonijo nasledniku poglavarja apostolov, sv. Petra, je tudi naš slovenski narod. Od srede, 27. maja, do srede 3. junija, je bivalo v Rimu preko 600 Slovencev kot zastopnikov slovenskega naroda.

Na rimskem svojem potu so se Slovenci v sredo, dne 27. maja, zjutraj oglasili v Padovi na grobu sv. Antona. Tu je bil prvi nagovor na-romarje, ki ga je imel narodni poslanec dr. Hohnjec, kateri se je kot zastopnik Jugoslovanskega kluba udeležil slovenskega romanja. Dr. Hohnjec je začrtal namene in pote dvojnega romanja: jubilejnega romanja proti večnemu mestu in življenjskega našega romanja proti domu večnosti. Z ozirom na sv. Antona je poudaril njegovo odločno in neumorno borbo zoper krivo vero, v čemer je za nas zgled in izpodbuda, da iztrebimo ljuliko laži in neresnice, ki se je bahato in košato razpasta tudi med slovenskim ljudstvom, ter da mu njegov najdragocenejši zaklad, katoliško vero, ohranimo nezmanjšano, neprikrajšano in nepomešano.

V četrtek je bil predpoldne jubilejni obisk premo-gočne cerkve sv. Petra, kjer je imel ljubljanski škof Jeglič pridigo o rimskem papeštvu, o pomenu svetega leta ter o odpustkih. Popoldne je bil obisk cerkve Maria Maggiore (Marije Velike), kjer je imel govor župnik Gomilšek, kateri je Mariji priporočal slovenski narod, slovensko duhovščino in zlasti slovensko mladino.

Tretji jubilejni obisk je veljal prekrasni cerkvi sv. Pavla. Grob velikega sv. apostola so romanji počastili v petek popoldne. Pri tej priliki je imel nagovor mariborski škof dr. Karlin, ki je razpravljal o sv. Pavlu kot učitelju vere, upanja in ljubezni. Četrti obisk pa se je vršil v soboto predpoldne v veličastni cerkvi sv. Ivana

na Lateranu, kjer je o cerkvi kot materi govoril prior p. Valerijan Učak.

To so bili predpisani jubilejni obiski. Razume se pa po sebi, da so slovenski romanji obiskali vse znamenitejše cerkve, katerih je v Rimu veliko število. Pohiteli so zlasti v tiste cerkve, kjer so grobovi slovetih svetnikov, bodisi iz prvih stoletij krščanstva, bodisi iz poznejših časov. Ponedeljek predpoldne je bil posvečen obisku katakomb, kamor je slovenske romanje popeljalo 126 avtomobilov. V cerkvi sv. Sebastijana, ki se dviga nad istoimenimi katakombami, je imel pridigo o pomenu in naukih mučeništva župnik dr. Arnejc.

Vtisi, ki so jih romanji dobili od večnega mesta, njegovih sijajnih zgradb, velikih umetnin in ostankov iz stare poganske in krščanske dobe, so veliki in močni. Obisk misijonske razstave, muzejev in galerij v Vatikanu je deloval na romanje, in to tudi na bolj priproste ljudi z veliko, neodoljivo silo.

Vsem pa ostanejo neizbrisni vtisi, ki so jih dobili v petek na sprejemu pri sv. Očetu in na binkoštno nedeljo pri papeževi maši v cerkvi sv. Petra.

V petek, 29. maja, ob 1. uri popoldne je sv. Oče sprejel slovenske romanje. Bil je to prvi sprejem Slovencev kat naroda po kakem rimskem papežu. Ob slovenskem rimskem romanju leta 1910 so romanji videli papeža Leona XIII., ki je bil star preko 90 let ter ni dajal avdi-jence za posamezne romarske skupine, samo v cerkvi sv. Petra, skozi katero je bil prenešen. Ko je bilo slovensko rimsko romanje leta 1913, takratni papež Pij X. sam ni mogel sprejeti Slovencev, ker je bil bolan, marveč se je sprejem vršil po kardinalu Merry del Valu.

Papež Pij XI. se je vzradostil nad obiskom Slovencev v Rimu ter jih je dvakrat pozdravil v slovenskem jeziku, in to ob začetku z nazivom: »slovenski romanji« in končno s krščanskim pozdravom: »hvaljen Jezus«. Z veliko milino je govoril zbranim Slovincem, kojih poklon je sprejel kot poklon Slovenije, ter je tudi vsem Slovincem sporočil svoje pozdrave. Zvoki prelepe slovenske pesmi, ki so sprejeli prve papeževe korake v prvo izmed sprejemnih dvoran, so tudi spremljali njegov izhod iz dvorane.

Z nenavadnim sijajem se je na binkoštno nedeljo vršila papeževa maša v cerkvi sv. Petra. Pri tej priliki je prišlo do popolnega izraza dostojanstvo papeža kot suverena, od vsake politične oblasti neodvisnega poglavarja katoliške Cerkve. Ogromna cerkev je bila polna. Slovenski romanji so vsi dobili vstopnice ter se udeležili izredne slovesnosti, istotako tudi hrvatski romanji. V velikem številu je tudi bil zastopan francoski narod, kateri se je čutil posebno počaščenega, ker je sv. Oče ta dan proglasil dva njegova sina kot svetnika, namreč Janeza Vianey, župnika iz Arsa, in Janeza Eudes, gorečega

častilca Najsvetejšega zakramenta. Ob proglasitvi teh dveh svetnikov, ki jih je rodila francoska zemlja, so prostori največje cerkve na svetu, cerkve sv. Petra, zaplaval v bajni svetlobi. Prekrasen prizor je tudi nudila večerna razsvetljava fasade in velikanske kupole sv. Petra. Kaj takega se more videti le redkokdaj na svetu.

Slovenski romanji so v četrtek zjutraj z najboljšimi vtisi zapustili večno mesto. Sme se pa tudi trditi, da so povsod v Rimu napravili dober vtis. Zlasti je vsepovsodi ugajalo ubrano slovensko petje, za katero se je potrudil pevovodja Stanko Premrl. Smelo se more trditi, da nobena romarska skupina v Rimu ni tako lepo prepevala, kakor slovenska. V vsaki cerkvi, kjer je zadoneča slovenska pesem, so se navzoči verniki iz raznih narodov takoj zbrali okoli pevajočih Slovencev, vprašajoč, odkod so ti krasni pevci doma. V cerkvi Marije Snežne (Maria Maggiore) so bili navzoči francoski duhovniki tako zavzeti od slovenskih Marijinih pesmi, da so si melodije takoj zabeležili v note. Slovenski romanji s osvojenemu malemu narodu delali čast ter povzdignili njegov sloves.

Na povratku so se romanji ustavili v rojstnem kraju sv. Frančiška Asiškega. Predpoldne je bila v cerkvi Marije Angelske — imenovane Portiunkule —, kjer je začetek frančiškovega reda, cerkveno opravilo. Govor je imel župnik Franc Hohnjec, ki je romanjem stavil Marijo in sv. Frančiška za vzor božjih čednosti: vere, upanja in ljubezni, ter končno priporočal, naj bi med udeleženci rimskega romanja ostala vez medsebojne molitve. Popoldne so romanji obiskali starodavno cerkev v mestu Asissi samem, kjer je grob sv. Frančiška, in druga svetišča. Drugi dan so obiskali Benetke, nekdanjo »kraljico morja«, kjer so obudovali krasote tega nekdanjega tako mogočnega mesta, zlasti prekrasno cerkev sv. Marka in čudovit trg pred njo. Potem so se po ladji odpeljali na otok Lido, kjer se jih je mnogo tudi telesno osvežilo in okrepcalo v znanem morskem kopališču.

Popoldne jih je železnica odpeljala v smeri proti domu. Pogled na slovenske kraje, skozi katere so se peljali in ki sedaj zdihujejo pod italijanskim jarmom, jim je dosti grenil prijetno razpoloženje, katero je vladalo med njimi. Tolazilo pa jih je upanje in pričakovanje, da ti deli niso izgubljeni za slovenski narod. Prišel bo čas, ko bo naš narod tudi te dele zbral ter si jih pridružil. Med tem pa naj nas družijo zavest naše slovenske in katoliške skupnosti.

O Sporazumevanju.

14 dni je že minilo, ko je Pašič svojim poslancem obrazil, da v svrhu sporazumevanja z Radičevim stranko tečejo samo razgovori in da še ni prišlo do pravih pog-

LISTEK.

Zgodbe napoleonskega vojaka.

Francoski pisatelj Brokmann-Chatrian; preložil Al. B.

11. nadaljevanje.

Dne 8. aprila je bataljon stopil v erfurtsko trdnjavo. Mesto je jako utrjeno in bogato. Nikdar ne pozabim, kako je takrat, ko smo se na trgu pred vojašnico razšli, vojni mojster naredniku naše stotnije izročil sveženj pisem. Med njimi je bilo eno zame. Takoj sem spoznal Katarinino pisavo. To me je tako pretreslo, da so se mi šibila kolena.

Cebedej je vzel mojo puško in rekel: »Pojdiva!«

Tudi on je bil vesel, da bo kaj zvedel iz Pfalzburga.

Jaz sem bil pismo vtaknil v žep in vsi moji rojaki so šli za mano, ker bi ga bili radi slišali čitati. Jaz pa sem hotel mirno sedeti na svoji postelji, predno bi ga odprl, in pričel sem šele, ko smo bili nastanjeni v kotu trdnjave in je moja puška visela na stojalu. Nekateri so se mi obelžali preko ram. Meni so solze tekale po licih, ker mi je Katarina pisala, da moli zame.

Ko so tovariši to čuli, so rekli:

»Vemo, da tudi za nas molijo doma.«

In eden je govoril o svoji materi, drugi o svojih sestrah, tretji o svoji nevesti.

Nazadnje je še gospod Gulden pristavil nekaj vrstic, v katerih je pisal, da je v mestu vse v redu, naj ne izgubimo poguma, in da bo ta nesreča trajala samo kratek čas. Posebno mi je naročal, naj povem tovarišem, da se pri-kožujejo njih starši, ker niso dobili od njih še niti najmanjšega poročila.

Pismo je bilo za nas vse velika tolažba.

In ako pomislim, da je bilo 8. aprila, in da so se boji kmalu imeli začeti, sem ga smatral za zadnji pozdrav iz domovine polovici od nas: marsikdo izmed nas ne bo nikdar več slišal o svojih starših, o prijateljih, o vseh, ki jih je rad imel na tem svetu.

XII.

Vse to je bil, kakor je rekel narednik Pinto, šele uvod, kajti ples se je imel šele pričeti.

Za zdaj smo z bataljonom sedemindvajsetih opravljali službo v trdnjavi in videli z nasipov vso okolico pokrito s četami, ki so bile deloma nastanjene v taboru, deloma po vaseh.

Dne 18. aprila, ko sem se bil vrnil od straže pri warthauskih vratih, mi je rekel narednik, s katerim sva bila postala prijatelja:

»Strelec Bertha, cesar je prišel.«

Nihče se ni ničesar slišal o tem, zato sem odgovoril:

»Dovolite, gospod narednik, pravkar sem s soperjem Merfinom, ki je imel sinoči ordonančno službo pri generalu, izpil čašico — pa mi ni povedal nič takega.«

Pinto pa je pomežiknil in rekel:

»Povsod se vse giblje ... vse hiti ... Samo ti tega še ne razumeš, rekrut. A on je tu, čutim ga po vsem telesu. Le poglej, tam doli po cestah, kako dirajo kurirji ... Povsod se je začelo novo življenje. Le počakaj, ko pride prvi dan, boš že videl: cesarskim in kozakom niti ni treba natikati očal, da vidijo, je li pri nas — to opazijo takoj.«

In narednik se je smejal v dolgo brado.

Imel sem občutek, kakor da me čaka velika nesreča, a bil sem primoran, delati vesel obraz.

Da povem na kratko: narednik se ni motil, kajti tisti dan okrog treh popoldne so se pričele pomikati vse čete, ki so bile nastanjene okrog mesta. Ob petih smo stopili tudi mi pod orožje. Maršal knez Moskovski je prišel v mesto z veliko množico častnikov in generalov, ki so bili njegov štab, takoj nato pa je prišel v trdnjavo general Souham, star, belolas častnik, ter nas je pregledoval na trgu. Z močnim glasom, tako da ga je vsakdo lahko razumel, nam je rekel:

»Vojaki! Vi boste tvorili del avantgarde tretjega armadnega zbora! Pomislite, da ste Francozi. Živio cesar!«

In vse je zakričalo: »Živio cesar!« in po trgu je odmevalo z grozno silo.

Nato je odšel general s polkovnikom Zapflom.

Še tisto noč so nas nadomestili Hesi in zapustili smo Erfurt v spremstvu desetega huzarskega polka in enega polka badenskih lovcev. Ob šestih ali sedmih zjutraj smo bili pred Weimarjem ter v svitu vzhajajočega solca ugledali vrtove, cerkve in hiše z gradom na desni.

Tam smo napravili tabor, huzarji pa so odjahali v mesto poizvedovat. Okrog devete ure, ko smo ravno kuhali, smo nenadoma v daljavi slišali streljanje. Naši huzarji so bili v mestu naleteli na pruske huzarje, pričeli so se bitti ter streljati se s samokresi. A to se je godilo v taki daljavi, da o boju nismo opazili ničesar.

Cez eno uro so huzarji prišli nazaj. Izgubili so dva moža. To je bil začetek vojne.

Na tem kraju smo ostali pet dni, med tem časom pa se je ves tretji armadni zbor pomikal naprej. Ker smo tvorili prednjo stražo, smo morali iti preko Sulze in Warthau. Tam smo prvič ugledali sovražnika: kozake, ki so se vedno umikali izven strelske daljave. In čimbolj so se umikali oni, tem srčnejši smo bili mi.

Jezilo me je, da je Cebedej rekel nekako slabe volje:

»Ali se nikoli ne bodo ustavili?«

Jaz sem si mislil: »Ako se umikajo — kaj si moremo zeleti boljšega? Zmagamo, ne da bi se nam bilo zgodilo kaj hudega.«

Nazadnje pa so se vendar ustavili na nasprotnem bregu dokaj široke in globoke reke. Videli smo, kako so se pripravljali, da nas posekajo, ako bi hoteli iti preko reke.

Bilo je 29. aprila in nočilo se je. Lepšega solčnega zahoda si ni bilo mogoče misliti. Na oni strani reke se je širila nedogledna ravnina. Na rdečem ozadju, ki ga je tvorilo nebo, se je črtal metež teh jezdecov z naprej štrlečimi čakami, zelenimi suknjiči, majhnimi, pod pazduho višječimi torbicami za patrone in sinjimi hlačami. Bolj zadaj so stali suličarji. Narednik Pinto jih je spoznal: bili so ruski lovci — jahači in kozaki. Poznal je tudi reko in je rekel, da je Saala.

Približali smo se reki, kolikor mogoče, da bi streljali na jezdecce, ki so se umaknili in nazadnje izginili v večerni zarji. Potem smo ob reki napravili tabor in razpostavili straže. Na levi strani je bila vas. Tja je odšel oddelek po-

janj, na podlagi katerih naj bi se ustvaril sporazum. O tem sporazumu smo že večkrat naglasili, da bi bil samo strankarski in ne narodni, ki je tako potreben za državo.

Pa tudi strankarski sporazum bi nekaj pomenil, ker bi prišli v novo vladno zastopniki Hrvatov in bi ta vlada ne bila več samo srbska in bi tudi prenehal skrajno škodljivi vpliv in vse z njim zvezane zlorabe državne oblasti samostojnih demokratov. Naša javnost ima že toliko izkušenj, da pravi, da je vsaka vladna zveza boljša, kot pa to, če so samostojni demokrati na vladi. Boljše je bilo n. pr. leta 1923, ko so več mesecev vladali sami radikali.

Ne samo po Pašičevem govoru, ampak tudi že od dolgo poprej se vršijo v pogledu sporazumevanja res samo razgovori. Do teh razgovorov so bili radikali privedeni in celo prisiljeni po svojih strankarskih interesih. Dolgo časa se spoznavajo, da imajo v zvezi s Pribečevićem samo izgubo. Pribečević — ko jih je pripravil tako daleč, da so napravili z njim nekeko pogodbo, po kateri velja samostojno-demokratska stranka za nekega referenta ali strokovnjaka prečanskih krajev, odnosno po kateri pogodbi se prečanski kraji smatrajo za popolnoma pripušeni oblasti samostojnih demokratov, — se je ravnal po tistem, ki zgrabi za celo roko, ko dobi enkrat en prst in je stavljal vedno večje zahteve. Pri zadnjih volitvah so radikali hoteli ali nehoti v mnogih prečanskih krajih pripomogli samostojnim demokratom do mandatov. Takozvanega »nacionalnega bloka« radikali sicer še nikdar niso prav pripoznali, samostojni demokrati pa vendar pod tem imenom živijo na škodo radikalov.

Iz vsega tega so radikali sprevideali, da si morajo po potrebi iskati take vladne zaveznike, ki med narodom že imajo svoje področje in ki si tudi sami oskrbujejo mandate ter za svoja dela tudi sami odgovarjajo pred gotovim delom ljudstva in volilcev. Samostojni demokrati pa samovoljno nastopajo in odgovornost odpravljajo radikalom. Vsi radikalski zaupniki iz prečanskih krajev prihajajo neprestano s prilozami proti samostojnim demokratom v Beograd ter vedno predlagajo, naj se že enkrat odločno razpusti in zanika takozvani »nacionalni blok«.

Radikali kot predstavniki večine Srbov bi brez vsake škode lahko že davno napravili vladno zvezo z radičevci ali sedanjo Hrvatsko seljaško stranko, ki predstavlja večino Hrvatov. Po zaslugi voditeljev politike, ki je lani pod Davidović-Koroščevo vlado za kratek čas prišla do izraza in do oblasti, je misel sporazuma tudi med Srbi na dobri in trdni podlagi. Srbsko seljaštvo, ki je dalo toliko glasov za radikale, nima prav nič proti temu, če delijo vladne posle tudi hrvatski seljaki, vedno težje pa občuti neprestano hujšanje proti Slovincem in Hrvatom od strani samostojnih demokratov, ki niso samo neiskreni kot velesrbi v Srbiji, Jugoslovani pa v Sloveniji in na Hrvatskem, ampak tudi skrajno oblastiteljni in pohlepni po dobičku na škodo vseh drugih.

Doslej so se samostojni demokrati izkazali kot pravi zastopniki venekapitalizma, bankirjev in spekulantov in ne samo kot nezasitni izkoriščevalci, ampak tudi kot hudobni zasmehevalci kmetijskega stanu. To so že davno opazili tudi srbski seljaki, najprej seveda oni, ki so zbrani v vrstah opozicije, potem pa tudi radikali. Danes je v radikalskem klubu okrog 30 kmetijskih poslancev, ki odkrito izjavljajo, da je samostojno-demokratska politika največja nesreča za državo in da je potreben iskren sporazum, pa naj bi stal tudi nekaj žrtve. Na žalost ima tudi radikalna stranka še mnogo velekapitalistično-spekulantskih in nasilno-političnih zastopnikov, a kljub temu lahko rečemo, da se bližajo

skusat, da bi dobil meso za denar, kajti odkar je bil prišel cesar, smo imeli povelje, da moramo vse plačati.

Po noči, ko smo kuhali, so prišli še drugi polki naše divizije. Tudi ti so se utaborili na bregu. Zelo lep pogled je bil na žarke, ki jih je ogenj metal preko vode.

Nikomur se ni ljubilo spati. Čebedej, Klipfel, Fürst in jaz smo sedeli okrog istega kotla ter govorili med sabo:

»Jutri bo pa drugače, ko bomo poskusili prekorajčiti reko. Naši tovariši v Pfalzburgu, ki zdaj pri »Divjem možu« praznuje svoje vrčke, gotovo ne slutimo, da čepimo tu ob reki in jemo kos kravjega mesa, da spimo na golih tleh in si pridobivamo v ude trganje za stara leta; kako nas bodo sekale sablje in podirale puške prej, nego si mislimo, o tem niti ne govorimo.«

»Kaj me briga«, je rekel Klipfel. »Življenje je že tako urejeno. Meni ni prav nič do tega, da bi ležal na perncah in živel od dne do dne enako. Ako hoče človek res živeti, se mu mora danes goditi dobro, jutri slabo — izprememba človeku dela veselje. Kar pa se tiče strela iz pušk, udarcev s sabljami in ubodilcev z bajonetom, jih bomo, ako Bog hoče, toliko zadali, kolikor jih prejmemo.«

»Prav praviš«, je rekel Čebedej, ter si zapalil pipo. »Jaz sem zase upam, da moja smrt, ako padem, ne bo posledica tega, ker udarcev in sunkov, ki sem jih dobil, nisem vrnil.«

Tako smo se pomenkovali par ur. Leger se je bil zvil v plašč, pomolil noge proti ognju in zaspal; kar zakliče straža kakih dvesto korakov od nas: »Kdo je?«

»Francija!«

»Kateri polk?«

»Šesti redovni polk.«

Bili so maršal Ney in general Brenier s pijonirskimi častniki in artiljerijo. Maršal je bil odgovoril »šesti redovni polk«, ker je že naprej vedel, kje ležimo. To nas je veselilo in celo ponosni smo bili na to. Videli smo, kako je »generalom Souhamom in nekaterimi drugimi višjimi častniki jezdil mimo in smo ga dobro spoznali, dasi je bilo noč, kajti nebo je bilo posejano z zvezdami, luna je izhajala in videlo se skoro kot po dnevu.

Kjer se reka zavije, so se ustavili. Tam so postavili šest topov, in takoj nato so prišli pontonci z dolgo vrsto

velike spremembe v pogledu danes najmočnejše srbske stranke. Razdor med seljaki in gospodo je vedno večji in če kmalu ne zmagajo pravi narodni zastopniki in znani poštenjaki iz meščanskih krogov, ta stranka ne bo več dolga glavna predstavnica srbskega življa.

Hrvatski sporazum z radikalno stranko, kakršna je danes, bi bil, kakor že rečeno, mnogo vreden radi tega, ker bi napravil konec samostojno-demokratski samopašnosti. Za pravi sporazum je pa seveda potrebno, da se radikalna stranka v celoti obnaša, kakor se spodobi za vladno stranko v kulturnem svetu. Že po volitvah v spomladi leta 1923 se je od strani pravih zastopnikov Slovencev in Hrvatov ponudil radikalni stranki nekaj dogovor ali predporazum edino na podlagi tega, kar bi morala dati vsaka, za državo in narod zavzeta vladna stranka sama od sebe. Zelelo se je, naj radikali kot vladajoča stranka odpravijo korupcijo, izboljšajo upravo, izvajajo obstoječe zakone napram vsem enako, uredijo za vse enako dolžnosti in pravice, zaustavijo nasilje itd. Ob sklepanju takozvanega Markovega protokola so radikali vse to obljubili, a ko so vse pograbili, kar so jim dale opozicijske skupine na podlagi tega dogovora, so pa svoje obljube in zagotovila kratkoma opoteptali.

Tudi sedaj spremljajo sporazumevanje prav sumljiva dela od strani vodstva radikalne stranke. Sprejemajo se taki zakonski osnutki, ki niso samo krut napad na široke sloje slovenskega in hrvatskega naroda, ampak tudi na srbsko delovno ljudstvo. O osnutku zakona o kmetijskih kreditih so ogorčeno izjavili sami radikalski kmetijski poslanci, da bo služil v prvi vrsti požrešnim beograjskim milijonarjem, o invalidskem zakonu smo nedavno čitali najostrejšo kritiko tudi v beograjskih listih, ker daje ta zakon popolnim, za vsako delo nesposobnim invalidom samo 200 din. mesečno, kar pomeni komaj 1 kg kruha na dan, do polovice nesposobnim invalidom pa mesečno 45 D, da bi tak invalid torej celo svoje življenje ne prejel toliko, kolikor prejema en minister v enem samem mesecu, o tiskovnem zakonu se poleg poklicnih novinarjev zgražajo po celi državi vsi, ki so v kakoršnikoli zvezi s tiskom in tako gre naprej v dolgi, silno nazadnjaški vrsti.

Na podlagi vsega tega si je težko misliti že navadno sporazumevanje, kaj šele pravi sporazum. Če radikali kot

vozov, ki so bili obloženi z mostnicami, tramovi in vsem gradivom za mostove. Naši huzarji so jahali ob reki ter zasegali vse čolne, topničarji pa so stali poleg svojih topov, da s kartečami poderjo tiste, ki bi hoteli preprečiti grajenje. Dolgo smo opazovali to delo. Naenkrat se je od vseh strani začelo klicanje »kdo je« — prihajali so polki tretjega armadnega zbora.

Nazadnje sem zaspal proti jutru. Klipfel me je moral potresti, da me je zbudil. Od vseh strani se je odzvalo klicanje k zbiranju. Mostovi so bili zgrajeni, prehod čez Saalo se je pričel.

Nastala je bila močna odmeva. V naglici smo snažili puške in zvijali plašče, da jih pritrđimo na tornistre. Pri tem smo pomagali drug drugemu ter se potem vstopili v vrsto. Bilo je okrog štirih zjutraj. Iz reke dvigajoča se megla je vse naokrog zavila v siv plašč. Dva bataljona, vojaki v četah, v sredi častniki in zastava, so že šli čez most. Njih korakanje je povzročalo voljo bobnenje. Za njimi so spravili čez topove in vozove s streljivom.

Pravkar nam je bil stotnik Florentin ukazal nasuti svežega strelnega prahu, ko so prišli general Souham, general Chemineau, polkovnik Zapfel in naš poveljnik. Bataljon se je zganil. Jaz sem se neprestano oziral, kdaj bodo pridirjali Rusi, a nič se ni ganilo.

Kadar je kak polk prišel na drugi breg, je postavil »puško k nogi« in napravil karè. Okrog pete ure je bila vsa divizija na oni strani. Solnce je razgnilo meglo in tri četrti ure od nas smo ugledali starinsko mesto s strmimi strehami, okrogel, s skriljem pokrit zvonik in zadaj grad: to je bil Weissenfels.

Med mestom in nami se je vila globoka grapa. Maršal Ney, ki je bil pravkar došel za nami, je predvsem hotel vedeti, kaj je v dolini. Zato sta šli naprej dve stotniji kot raztreseni strelci, štirikotniki (karèji) pa so šli za njima z navednim korakom, častniki, saperji in godci v sredi, topovi v presledkih, vozovi s streljivom pa za zadnjo vrsto.

Nihče ni zaupal tej grapi, posebno zato, ker smo bili prejšnji dan tu videli dokaj konjenice, ki se ni mogla umakniti do konca ravnine, katero smo lahko pregledali na vse strani. To je bilo čisto nemogoče. Nikdar v svojem življenju še nisem bil tako nezaupljiv, kot zdaj: vedno sem

stranka, ki ima vso vladno v rokah, od vsega tega še v sedanjem hipu ne odstopijo, ali vse to ne popravijo, izovejo splošno ljudsko ogorčenje, ki bo tudi to stranko razbilo in spravilo na površje druge, ki že imajo ali pa bodo male najti prave podlage sporazumevanja in sporazuma.

Za jesenske šolske počitnice.

Narodni poslanec Stefan Faleš in drugi poslanci Slovenske ljudske stranke so poslali ministru prosvete naslednjo interpelacijo:

V bivši Slovenski Stajerski je bila že desetletja udomaćena navada, da so bile počitnice na ljudskih šolah po deželi vedno meseca septembra in oktobra in to iz tehničnih gospodarskih razlogov.

Pri nas v bivši Slovenski Stajerski se mladina iz višjih razredov ljudske šole uporablja za lahka kmetijska opravila, pred vsem za pašo in pobiranje sadja. Z uvedbo šolskih počitnic meseca julija in avgusta je pa uporaba teh otrok zelo omejena, ker se otroci vsled novih počitnic meseca septembra in oktobra ne morejo uporabljati za pastirje radi kratkega dneva in mraza, med tem ko lahko meseca julija in avgusta napasejo živino pred in po šoli, ko je toplo in dolg dan.

Kakor znano, se opravlja spravljane sadja največ meseca septembra in oktobra, ko je pomanjkanje delavcev na kmetih najbolj občutljivo. Za to delo so gotovo najbolj uporabni otroci-šolarji, kateri pa morajo ravno ta čas zaradi novo upeljanih počitnic v šolo in se vsled tega ne morejo za taka dela uporabiti. Posledica tega je, da ima kmetijstvo, ki vsled pomanjkanja delavcev že itak hudo trpi, prav občutno škodo.

Otroci revnih staršev pa, kateri so si s takim delom prej prislužili pri kmetih potrebno obleko za zimo, so zdaj brez obleke, katere jim revni starši ne morejo kupiti in torej po zimi ne morejo obiskovati šole, in končno se brez potrebe veliko kmetov izpostavlja nepotrebnim šikanam od strani šolske oblasti, ker so prisiljeni šoloobvezne otroke v tem času za zgoraj navedena dela doma obdržati.

Ker so prizadeti na pristojnem mestu že ponovno prosili, da se počitnice iz zgoraj navedenih vzrokov določijo zopet na meseca september in oktober, si podpisani dovoljujemo g. ministru staviti vprašanje:

Hoče li gospod minister odrediti, da se tej upravičeni zahtevi našega kmečkega prebivalstva ugoditi in odrede šolske počitnice na podeželskih ljudskih šolah za meseca september in oktober, kakor je bilo to prej v navadi.

Prosim pismenega odgovora!

Podpisi naših poslancev.

Beograd, 29. maja 1925.

misli na kako presenečenje. Navdajalo pa nas je s pogumom, ko smo videli, kako lepo korakamo v vrstah z nabitimi puškami, v sprednji vrsti z zastavo, generali, polni zaupanja, malo zadaj, in ko smo slišali umerjeni korak vse te mase. Rekel sem sam pri sebi: »Morda se umaknejo, ko nas ugledajo; to bi bilo še najboljšo — zanje in za nas.«

Jaz sem stal spredaj v drugi vrsti za Čebedejem in seveda široko odpiral oči. Včasih sem se ozrl nekoliko v stran na drugi štirikotnik, ki je prodiral v isti vrsti z nami. V njega sredi sem videl maršala s štabom. Vsi so imeli velike trivoglaste klobuke po strani ter iztegovali glave, da bi videli iz daljave, kaj se godi.

Streljavkarji so se bili med tem približali z grmičevjem in živo mejo obrastli grapi. Že nekaj minut poprej sem videl na nasprotnem pobočju, kako se je nekaj gibalo in bliskalo, kot bi bilo žito, čez katero pihlja veter. Misli sem si, da bi pač utegnili biti Rusi s sulicami in sabljami. A ta hip, ko so se naši strelci bližali bodičevju in trnjevim grmom in se je na več krajih pričelo streljanje, sem videl jasno, da so sulice. Takoj nato se je prav pred nami posvetilo in počil je strel iz topa. Rusi so imeli topove, pravkar so bili ustrelili na nas. Ko sem se ozrl, opozorjen od nekega šuma, sem videl, da je bila v vrstah na levi luknja.

Obenem sem slišal glas polkovnika Zapfela, ki je poveljeval hladnokrvno:

»Razmiki!«

In stotnik Florentin je ponovil:

»Razmiki!«

To se je zgodilo tako hitro, da nisem imel časa misliti. A petdeset korakov naprej se je posvetilo drugič in zašumelo v vrstah — kakor bi bil močan veter potegnul mimo — in zopet sem videl vzel, a to pot na desni.

Ker je polkovnik po vsakem ruskem topovskem strelu ukazal razmiki, sem razumel, da je bilo vsakokrat treba zadeti vrzel. Ta misel me je čisto zmešala, a treba je bilo iti dalje.

Nisem si več upel misliti na to ter misli obrnil drugam. Kar general Chemineau, ki je bil vstopil v naš štirikotnik, zavpije z groznim glasom: »Stoj!«